

ATASKAITA
APIE NEAPYKANTOS NUSIKALTIMŲ
IR NEAPYKANTOS KALBOS
SITUACIJĄ LIETUVOJE
2023 METAIS

2024

Vilnius

TURINYS

Įvadas	3
Ataskaitoje vartojamos santrumpos	4
Santrauka	5
Sociologiniai tyrimai ir jų rezultatai	6
Pranešimai apie neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą	11
Užregistruoti neapykantos nusikaltimai ir neapykantą kurstančios kalbos atvejai ir jų tyrimo rezultatai	14
Atsako į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą stiprinimas	21
Teisinio reglamentavimo tobulinimas	21
Planavimo dokumentų rengimas	22
Tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinimas	22
Policijos pareigūnų, prokurorų ir teisėjų gebėjimų stiprinimas	23
Visuomenės ir pažeidžiamų bendruomenių informuotumo didinimas	24
Išvados ir rekomendacijos	27

Įvadas

2020 m., siekiant didinti kovos su neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba Lietuvoje veiksmingumą, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2020 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 1V-162 sudaryta darbo grupė veiksmingam atsakui į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą Lietuvoje skatinti. Vienas iš šiai darbo grupei pavestų uždavinių – rengti ir viešai skelbti metinę ataskaitą apie neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos situaciją Lietuvoje.

Ataskaitos tikslas – viename dokumente susistemintai ir koncentruotai pateikti kuo visapusiškesnę informaciją, susijusią su neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba Lietuvoje, taip pat atitinkamas išvadas ir rekomendacijas dėl atsako į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą stiprinimo.

Ataskaitos rengimą koordinuoja Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija.

Ataskaita parengta remiantis valstybės institucijų ir įstaigų bei NVO pateikta informacija, Nusikalstamų veikų žinybinio registro ir Lietuvos teismų informacinės sistemos (LITEKO) duomenimis, taip pat viešai skelbiama informacija.

Ataskaitos tekste naudojami **hipersaitai** – aktyvios nuorodos į interneto tinklalapius, kuriuos atidarius (*Ctrl + spust.*) galima rasti daugiau informacijos apie ataskaitoje paminėtą objektą.

Neapykantos nusikaltimai – nusikalstamos veikos, kurių motyvas yra neapykanta, šališkumas ir (ar) išankstinis nusistatymas prieš asmenį ar asmenų grupę, išskiriamus pagal rasės, odos spalvos, tautybės, kalbos, kilmės, etninės kilmės, amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, negalios, socialinės padėties, religijos ar tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Neapykantos kalba – tai viešas informacijos (idėjų, nuomonių, žinomai neteisingų faktų), kuria skatinama neapykanta, tyčiojamasi, niekinama, kurstoma diskriminuoti, smurtauti, fiziškai susidoroti su asmenų grupe ar jai priklausančiu asmeniu dėl rasės, odos spalvos, tautybės, kalbos, kilmės, etninės kilmės, amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, negalios, socialinės padėties, religijos ar tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų ir (ar) kitos asmens savybės, skleidimas (žodžiu, raštu ar kita forma).

[Ataskaita už 2022 metus](#)

[Ataskaita už 2020-2021 metus](#)

Ataskaitoje vartojamos santrumpos

BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas

BPK – Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas

ESBO – Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija

EŽTF – Europos žmogaus teisių fondas

EŽTT – Europos Žmogaus Teisių Teismas

LGL – Lietuvos gėjų lyga

LGBT – lesbietės, gėjai, biseksualūs ir translyčiai asmenys

LŽTC – Lietuvos žmogaus teisių centras

NVO – nevyriausybinės organizacijos

RRT – Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba

TMD – Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

ŽEIT – Žurnalistų etikos inspektoriatas

Santrauka

- ⚡ Sociologinių tyrimų duomenimis, socialinė distancija padidėjo praktiškai visų pažeidžiamų grupių atžvilgiu. Gyventojų nuostatoms dėl tam tikrų visuomenės grupių labai svarią įtaką turi žiniasklaida.
- ⚡ Žiniasklaidos monitoringas rodo, kad beveik 24 proc. publikacijų, kuriuose minima romų tautinė bendrija, sudarė neigiamo konteksto darbai. Publikacijų, kuriuose neigiamai minimi musulmonai, buvo beveik tris kartus daugiau nei teigiamos reprezentacijos atvejų.
- ⚡ Romai Lietuvoje patiria daugialypę diskriminaciją ir juos ypač skaudina, kai žiniasklaidoje romų tautybė siejama su nusikaltimais.
- ⚡ Žydų bendruomenės dažniausiai patiriami neapykantos incidentai – antisemitiniai komentarai žiniasklaidos priemonėse ir socialinėse medijose.
- ⚡ Dalis LGBT moksleivių Lietuvos mokyklose jaučiasi nesaugiai, nes dažnai dėl savo seksualinės orientacijos girdi neigiamus komentarus ir patiria patyčias ar fizinį priekabiavimą.
- ⚡ Turimi duomenys apie pranešimus apie neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą rodo, kad 2023 m., lyginant su ankstesniais metais, išaugo tik policijos virtualaus patrulio gautų pranešimų apie neapykantos kalbą internete, kurie buvo perduoti atitinkamiems policijos padaliniais tirti, skaičius.
- ⚡ Pagal BK 170 straipsnį „Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę“ užregistruotų nusikaltimų skaičius, palyginti su 2021–2022 m., sumažėjo beveik perpus – užregistruoti 44 nusikaltimai. Įtakos tam galėjo turėti didelis tokių nusikaltimų latentiškumas.
- ⚡ Mažiau užregistruota ir nusikaltimų, galimai padarytų siekiant išreikšti neapykantą, pagal kitus BK straipsnius, tokius kaip BK 170² str. „Viešas pritarimas tarptautiniams nusikaltimams, SSRS ar nacistinės Vokietijos nusikaltimams, jų neigimas ar šturkštus menkinimas“, BK 284 str. „Viešosios tvarkos pažeidimas“ ir BK 312 str. „Kapo ar kitos viešosios pagarbos vietos išniekinimas“.
- ⚡ Pirmosios instancijos teismuose, baigus nagrinėti 15 bylų, kuriuose asmenys buvo kaltinami padarę BK 170 str. numatytus nusikaltimus, nuteista 13 asmenų (2022 m. – atitinkamai 36 ir 32).
- ⚡ Atsako į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą stiprinimo veiklos apėmė teisinio reguliavimo tobulinimą, planavimo dokumentų rengimą, tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinimą, policijos pareigūnų ir teisėjų mokymus bei veiklas visuomenės ir pažeidžiamų bendruomenių informuotumui didinti.

Sociologiniai tyrimai ir jų rezultatai

Vertinant neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos situaciją Lietuvoje, paminėti šie 2023 m. atlikti sociologiniai tyrimai:

- ✓ [Tyrimas „Lietuvos nediskriminavimo politika: Lietuvos žydų ir romų bendruomenių atvejai“](#)
- ✓ [Visuomenės nuostatų etninių, religinių ir socialinių grupių atžvilgiu tyrimas](#)
- ✓ [Žiniasklaidos monitoringas: romai 2023](#)
- ✓ [Žiniasklaidos monitoringas: musulmonai 2023](#)
- ✓ [LGBT moksleivių apklausa ir padėties vertinimas](#)

Tyrimų rezultatai rodo, kad:

- romų bendruomenė Lietuvoje patiria daugialypę diskriminaciją. Romus labai skaudina neigiamo romų atžvilgiu konteksto publikacijos žiniasklaidoje. Pagal žiniasklaidos monitoringo rezultatus, tokių neigiamo konteksto publikacijų skaičius 2023 m., kaip ir visą stebėsenos laikotarpį nuo 2019 m., pranoko pozityvios reprezentacijos atvejų skaičių;
- žydų bendruomenės dažniausiai patiriami neapykantos incidentai – antisemitiniai komentarai žiniasklaidos priemonėse ir socialinėse medijose;
- dalis LGBT moksleivių Lietuvos mokyklose jaučiasi nesaugiai, nes dažnai girdi neigiamus komentarus ir patyčias ar patiria fizinį priekabiavimą dėl savo seksualinės orientacijos;
- ryški ir labiausiai auganti socialinė distancija pastebima asmenų su psichosocialine negalia, homoseksualių asmenų ir musulmonų atžvilgiu;
- vis dar didelė dalis gyventojų mano, kad pabėgėliai gali daryti labiau neigiamą, nei teigiamą įtaką visuomenei ir valstybei;
- labai svarią įtaką gyventojų nuostatoms dėl tam tikrų visuomenės grupių turi žiniasklaida.

TYRIMAS „LIETUVOS NEDISKRIMINAVIMO POLITIKA: LIETUVOS ŽYDŲ IR ROMŲ BENDRUOMENIŲ ATVEJAI“

- ✓ Tyrimą atliko LŽTC.

Tyrėjų komentaras: „Žydų, ir romų bendruomenės vienija tai, kad skirtingais aspektais jos nesijaučia priimamos kaip lygiavertės su Lietuvos gyventojais“.

Ižvalgos iš kokybinio tyrimo:

ROMŲ BENDRUOMENĖ

- Romų patiriama **diskriminacija dažnai yra daugialypė** – romai diskriminuojami ne tik dėl savo kilmės, bet ir dėl įvairių kitų pagrindų – ypač socialinės, ekonominės padėties – ir neretai dėl keleto iš jų vienu metu.
- Taboro griovimo atvejis iliustruoja policijos pareigūnų ir romų bendruomenės santykį: informantų pasakojimai liudija, kad žeminantis policijos pareigūnų požiūris ir elgesys buvo reikšminga neetiško taboro griovimo ir iškeldinimo dalis.
- Sistemine, ilgalaikė romų bendruomenės diskriminacija, lėti integracijos pokyčiai ir nedidelis romų bendruomenės įsitraukimas rodo susidariusią uždaro rato situaciją, kai daug kartų susidūrę su neigiamomis nuostatomis iš viešųjų paslaugų tiekėjų, institucijų atstovų, potencialių darbdavių, švietimo įstaigų ir tiesiog visuomenės narių, romai yra linkę nepasitikėti institucijomis, jų teikiamomis paslaugomis, apskritai valstybės teikiama pagalba ir visuomenės teikiamomis galimybėmis.
- Romai jaučia didžiulį nepasitikėjimą **žiniasklaida** ir pyktį dėl visai neseniai gajų (ir vis dar pasitaikančių) neigiamų tendencijų apie romus, išskirtinai susijusių su kriminaliniu, neigiamu kontekstu. Ypač pabrėžiamas **nepasitenkinimas tendencija, kai straipsniuose pabrėžiama romų tautybė aprašant nusikaltimą**, ir nusivylimas, kad tai stipriai prisidėjo ir, romų teigimu, prisideda prie didžiulės stigmos.

Seimas svarstys kodekso pataisą, leisiančią nuosprendyje nenurodyti kaltinamojo tautybės

ŽYDŲ BENDRUOMENĖ

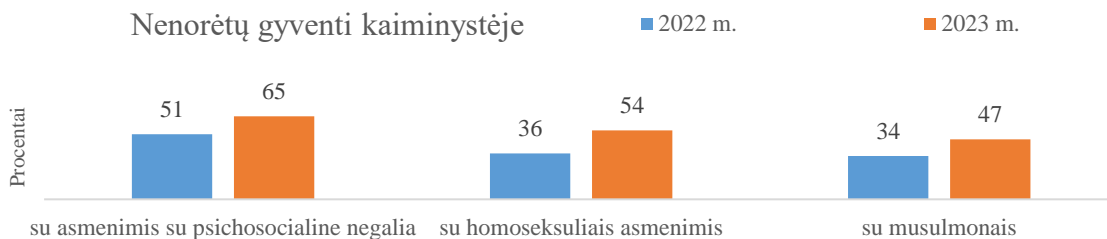
- Visi tyrime dalyvavę informantai liudijo skirtingo pobūdžio susidūrimus su antisemitizmu: vieni juos patyrė asmeniškai darbe, kitų vaikai – mokykloje, vieni susidūrė su tuo intensyviai ir aktyviai, kiti – buitine antisemitizmo forma. Dažnai į žydus kreipiantys kasdieniai posakiai, informantų manymu, gali net nebūtinai būti sąmoningi, tačiau tai vis tiek yra sudedamoji buitinio antisemitizmo ir antisemitizmo apskritai paplitimo dalis.
- Viena opiausių pašnekovų įvardytų sričių, kurioje antisemitizmo raiškos akivaizdžios ir, jų teigimu, labai gausios, tai **antisemitiniai komentarai žiniasklaidos priemonėse ir socialinėse medijose**. Iš to, kaip informantai pasakoja apie susidūrimą su niekinančiais komentarais, akivaizdu, kad tai jiems kelia pyktį, pasibaisėjimą, taip pat ir nesaugumo jausmą.
- Nors apie komentarų žalingumą viešojoje erdvėje kalbama daug, vis dar nepakankamai dėmesio skiriama jų žalos rimtumui ir priežiūrai. **Antisemitiniai komentarai apima ypač skaudžią istorinę patirtį**, primena iš artimųjų girdėtas traumines istorijas, sukeltas įvykių, dėl kurių didelė pasaulio dalis vis dar turi moralinę skolą. Todėl turėtų būti atitinkamai stebimi, už juos taikomi atsakomybės mechanizmai.

VISUOMENĖS NUOSTATŲ ETNINIŲ, RELIGINIŲ IR SOCIALINIŲ GRUPIŲ ATŽVILGIU TYRIMAS

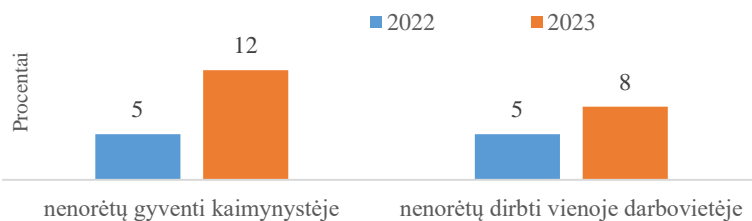
- ✓ Iniciatorius – Lietuvos socialinių mokslų centro (LSMC) Sociologijos instituto Etninių tyrimų skyrius ir VšĮ *Diversity Development Group*.
- ✓ Atliekamas kasmet nuo 2005 m.

Tyrimo rezultatai:

- Socialinė distancija padidėjo praktiškai visų grupių atžvilgiu.
- **Ryški ir labiausiai auganti socialinė distancija** pastebima asmenų su psichosocialine negalia¹, homoseksualių asmenų ir musulmonų atžvilgiu.

- Socialinė distancija taip pat išaugo ir lietuvių kalbos nemokančių asmenų, kitų (netradicinių) krikščioniškos kilmės kryptų tikėjimo atstovų, kitos odos spalvos asmenų atžvilgiu.
- Nepaisant besitęsiančio Rusijos karo prieš Ukrainą, socialinė distancija padidėjo net ir **migrantų iš Ukrainos** atžvilgiu:

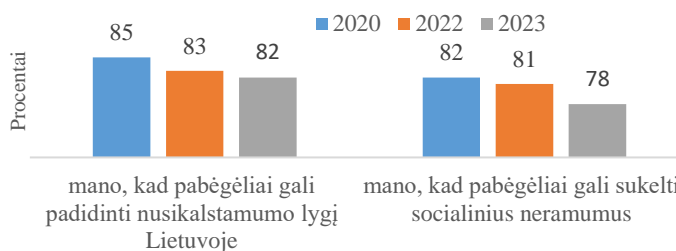
VšĮ Diversity Development Group komentaras: „Tokie rezultatai gali būti susiję su ilgėjančiu karu trukme nei buvo tikėtasi. Rezultatams įtakos galėjo turėti ir kitas nei ankstesnių metų apklausoje vartotas terminas – „migrantai iš Ukrainos“ vietoje „ukrainiečiai“.

- 86 proc. respondentų nenorėtų šalyje priimti gyventi neteisėtai Lietuvos valstybės sieną kirtusių migrantų.

¹ Tyrime vartota sąvoka „psichikos negalia“

- **Išliko požiūris**, kad pabėgėliai gali daryti labiau neigiamą, nei teigiamą įtaką visuomenei ir valstybei.

- Pagrindiniu informacijos šaltiniu apie migrantus išlieka **žiniasklaida**. Tai dar kartą patvirtina žiniasklaidos svarbą prisidedant prie visuomenės nuostatų formavimo.

ŽINIASKLAIDOS MONITORINGAS: ROMAI 2023

- ✓ Atliko VšĮ „Nacionalinis socialinės integracijos institutas“ Media4Change programos komanda.

Rezultatai:

- Arti ketvirtadalis (23,4 proc.) darbų, kuriuose minima romų tautinė bendrija, sudarė neigiamo konteksto darbai, kuriuose romų tautybė siejama su nusikaltimais, grėsme ar pristatoma pašaipiu tonu, skatinant stereotipus apie šią tautinę bendriją. **Du trečdaliai neigiamo konteksto darbų buvo kriminalinės tematikos.**
- Lyginant 2023 m. ir ankstesnių metų duomenis, pastebimas ir teigiamo, ir neigiamo konteksto darbų dalies augimas, tačiau **neigiamo konteksto publikacijų kiekis**, kaip ir visą stebėsenos laikotarpį nuo 2019 m., **pranoksta pozityvios reprezentacijos atvejų skaičių.**

ŽINIASKLAIDOS MONITORINGAS: MUSULMONAI 2023

- ✓ Atliko VšĮ „Nacionalinis socialinės integracijos institutas“ Media4Change programos komanda.

Rezultatai:

- ⚡ **Neigiamo konteksto darbai**, kuriuose musulmonai siejami su grėsme ar minimi nepagarbiu tonu, sudarė 16 proc. viso stebėto turinio, kuriame minimi musulmonai – tai **10 procentinių punktų daugiau nei 2022 m.** (2022 m. – 6 proc.). Didelę įtaką tam turėjo neramumai Artimuosiuose Rytuose.
- ⚡ 2023 m. pirmoje pusėje neigiamo konteksto darbai nesudarė ryškios turinio dalies. Situacija pasikeitė rudenį, prasidėjus „Hamas“ ir Izraelio karui. Spalio mėn. darbai, kuriuose musulmonai minimi neigiamai, sudarė daugiau nei trečdalį viso stebėto turinio. Po spalio mėnesio neigiamo turinio dalis apie musulmonus sumažėjo, tačiau iki pat metų pabaigos sudarė ryškią dalį.
- ⚡ 2023 m. **darbų, kuriuose musulmonai minimi neigiamai, buvo beveik tris kartus daugiau nei teigiamos reprezentacijos atvejų.**

LGBT MOKSLEIVIŲ APKLAUSA IR PADĖTIES VERTINIMAS

- ✓ Atliko LGL.
- ✓ Vertinta 2021–2022 m. patirtis.

Tyrėjų komentaras: „LGBT moksleivių padėtis Lietuvos mokyklose per pastaruosius penkerius metus nepagerėjo“.

Rezultatai:

- Dalis LGBT moksleivių Lietuvos mokyklose **jaučiasi nesaugiai, nes dažnai girdi neigiamus komentarus ir patyčias (34,4 proc.) ar patiria fizinį priekabiavimą (22,4 proc.)** dėl savo seksualinės orientacijos, lytinės tapatybės ar lyties raiškos. Į priešišškai nusiteikusias LGBT moksleivių atžvilgiu grupes patenka ne tik moksleiviai, bet kai kuriais atvejais ir mokytojai, kurie neretai, jei neprisideda prie patyčių, tai atsisako reaguoti į LGBT moksleiviams iškilusias problemas.
  - Lyginant 2017 ir 2022 m. atliktų apklausų rezultatus, pastebėtina, kad LGBT moksleivių **bendras saugumo jausmas mokyklose sumažėjo nuo 17,7 proc. iki 15,6 proc.**, nors LGBT mokinius palaikančiųjų ugdymo įstaigų darbuotojų skaičius per penkerius metus šiek tiek padidėjo.
-

Pranešimai apie neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą

Turimi duomenys apie pranešimus apie neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą rodo, kad:

- 2023 m., lyginant su ankstesniais metais, išaugo tik policijos virtualaus patrulio gautų pranešimų apie neapykantos kalbą internete, kurie buvo perduoti atitinkamiems policijos padaliniais tirti, skaičius;
- NVO vertinimu, neapykantos kalbos el. erdvėje problema išlieka aktuali – LGL, įgyvendindama projektą „SafeNet: Stebėseną ir ataskaitų teikimas saugesnei interneto aplinkai“, 2023 m. pateikė „Facebook“ 434 pranešimus apie neteisėtus neapykantą dėl seksualinės orientacijos kurstančius komentarus;
- įtakos pranešimų skaičiui turi ne tik reali neapykantos incidentų situacija, bet ir:
  - nukentėjusiųjų ir visuomenės apskritai informuotumas apie svarbą ir galimybes bei būdus pranešti apie neapykantos incidentus;
  - NVO pajėgumai vykdyti neapykantos kalbos stebėseną ir pranešti policijai apie neapykantos kurstymą;
  - kompetentingų valstybės institucijų ir įstaigų pajėgumai vykdyti neapykantos kalbos stebėseną ir dėmesys šiam klausimui.

Alternatyvi pranešimų platforma internete

Administruoja
LŽTC

Iš viso gauta pranešimų apie neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą, iš jų	2021 m.	2022 m.	2023 m.
		181	74
• pasirinkta kreiptis į policiją	99 (55 proc.)	47 (64 proc.)	22 (69 proc.)
• daugiausia įvykių	elektroninėje erdvėje („Facebook“)	elektroninėje erdvėje („Facebook“)	elektroninėje erdvėje
• dažniausias neapykantos požymis	seksualinė orientacija (50 proc.)	tautybė (43 proc.)	tautybė (44 proc.)
• pranešimai apie išpuolius ne elektroninėje erdvėje	7	8 (tarp jų – translyčio asmens užpuolimas ir sužalojimas)	6 (tarp jų – homoseksualios poros užpuolimas Vilniaus centre)

RRT komentaras: „Didžiausią dalį pranešimų apie neapykantos kalbą internete sudarė pranešimai, susiję su Rusijos karu prieš Ukrainą“ (kaip ir 2022 m.).

Interneto karštoji linija „Švarus internetas“

Administruoja RRT

Iš viso gauta pranešimų, iš jų	2021 m.	2022 m.	2023 m.
		3 558	1523
susijusių su neapykantos kalba, iš jų	40	79	37
• persiųsta policijai	0	1	0
• persiųsta ŽEIT toliau tirti ir galimai informaciją pašalinti	17	53	16
• persiųsta kitų šalių interneto paslaugų teikėjams, svetainių savininkams, socialinių tinklų valdytojams, siekiant pašalinti informaciją	23	25	21

Policijos virtualus patrulis

„Facebook“ platformoje

Iš viso medžiagos, perduotos aplinkybėms patikslinti, iš jų	2021 m. (nuo balandžio 6 d.)	2022 m.	2023 m.
		102	349
susijusių su neapykantos kurstymu	15	55	73

Europos žmogaus teisių fondas

Policijai pateikti pareiškimai dėl neapykantos kurstymo internete	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
		27	61	111

EŽTF komentaras: „2023 m. EŽTF tik konsultavo šiais klausimais, pareiškimų policijai neteikė – tam trūksta resursų. 2021-2022 m. tokia veikla buvo finansuojama projekto lėšomis“.

ŽEIT

Kreipimaisi į socialinius tinklus dėl neapykantos kalbos	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
	1 546 (pašalinta 98 proc. atvejų)	1 828 (pašalinta 98 proc. atvejų)	490 (pašalinta 98 proc. atvejų)	289 (pašalinta 98 proc. atvejų)

ŽEIT komentaras:

„Sumažėjusį kreipimųsi skaičių, kaip ir 2022 m., nulėmė ŽEIT žmogiškųjų išteklių trūkumas ir didesnio dėmesio dezinformacijos ir propagandos tyrimams poreikis.

Dėl galimų neapykantos kalbos arba diskriminacijos apraiškų visuomenės informavimo priemonėse ŽEIT priėmė 5 sprendimus (2022 m. – 10). Vienu atveju konstatuotas Visuomenės informavimo įstatymo 50 straipsnio 19 straipsnio 1 dalies 3 punkto pažeidimas (skleidžiama ar kurstoma neapykanta), o visuomenės informavimo priemonė įspėta dėl draudžiamo turinio sklaidos.

Išliekanti tendencija – diskriminacinio pobūdžio antraščių, siekiant pritraukti informacijos vartotojų dėmesį, naudojimas. Tokio pobūdžio antraštės yra naudojamos aprašant pažeidžiamų asmenų grupių, dažniausiai identifikuojamų pagal kilmės ar tautybės požymius, padarytas nusikalstamas veikas ar kitus teisės pažeidimus“.

LGL

Projekto „SafeNet: Stebėsena ir ataskaitų teikimas saugesnei interneto aplinkai“ 2023 m. rezultatai	Pranešimai „Facebook“ apie neteisėtus neapykantą dėl seksualinės orientacijos kurstančius komentarus			
	Pranešta	Įvertinta per 24 val.	Pašalinta	Neįvertinta
	434	152 (35 proc.)	278 (64 proc.)	27 (6 proc.)

LGL komentaras:

„Pranešimų apie neapykantą kurstančius komentarus socialiniame tinklapyje „Facebook“ vertinimas tampa vis nenuoseklesnis. Pranešimai apie neapykantą kurstančius komentarus vertinami vis ilgiau. Vartotojas nėra tinkamai informuojamas apie pranešimo rezultatą. „Patikimo pranešėjo“ kanalas išlieka ypatingai svarbus siekiant pašalinti neteisėtus neapykantą kurstančius komentarus „Facebook“.

Užregistruoti neapykantos nusikaltimai ir neapykantą kurstančios kalbos atvejai ir jų tyrimo rezultatai

Nusikalstamų veikų žinybinio registro ir Lietuvos teismų informacinės sistemos (LITEKO) duomenys rodo, kad **2023 m.**:

- pagal BK 170 straipsnį „Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę“ užregistruotų nusikaltimų skaičius, palyginti su 2021–2022 m., sumažėjo beveik perpus – užregistruoti 44 nusikaltimai;
- mažiau užregistruota ir nusikaltimų, galimai padarytų siekiant išreikšti neapykantą, pagal kitus BK straipsnius, tokius kaip BK 170² str. „Viešas pritarimas tarptautiniams nusikaltimams, SSRS ar nacistinės Vokietijos nusikaltimams, jų neigimas ar šiurkštus menkinimas“, BK 284 str. „Viešosios tvarkos pažeidimas“ ir BK 312 str. „Kapo ar kitos viešosios pagarbos vietos išniekinimas“;
- daugumą pagal BK 170 str. užregistruotų nusikaltimų (86 proc.), kaip ir 2020–2022 m., sudarė nusikaltimai elektroninėje erdvėje;
- bylos dėl 17-os pagal BK 170 str. užregistruotų nusikaltimų perduotos teismui;
- be to, ikiteisminis tyrimas dar dėl 15-os pagal BK 170 str. užregistruotų nusikaltimų buvo nutrauktas, nustačius įtariamąjį ir jį perdavus asmeniui, kuris vertas teismo pasitikėjimo, pagal laidavimą;
- 2023 m. pirmosios instancijos teismuose, baigus nagrinėti 15 bylų, kuriose asmenys buvo kaltinami padarę BK 170 str. numatytus nusikaltimus, nuteista 13 asmenų (2022 m. – atitinkamai 36 ir 32).

**Užregistruotos nusikalstamos veikos,
galimai padarytos siekiant išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui
(pagal patikslintus Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis)**

BK straipsnis	2019	2020	2021	2022	2023
Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę (BK 170 str.)	28	50	82	84	44
– iš jų pagal BK 170 str. 3 d. (kurstymas smurtauti, fiziškai susidoroti)	3	6	26	11	16
Viešas pritarimas tarptautiniams nusikaltimams, SSRS ar nacistinės Vokietijos nusikaltimams, jų neigimas ar šiurkštus menkinimas (BK 170 ² str.)	1	1	–	6	4
Nužudymas (BK 129 str. 2 d. 13 p.*)	–	–	–	–	1**
Sunkus sveikatos sutrikdymas (BK 135 str. 2 d. 13 p.*)	–	–	–	–	–
Nesunkus sveikatos sutrikdymas (BK 138 str. 2 d. 13 p.*)	–	1	–	–	–
Kitos nusikalstamos veikos, galimai padarytos siekiant išreikšti neapykantą dėl rasės, tautybės, kilmės, seksualinės orientacijos ar tikėjimo ² , iš jų užregistruotos pagal:	1	1	2	13	16
– BK 138 str. „Nesunkus sveikatos sutrikdymas“ 1 d.	–	–	–	–	1 (ukrainiečių tautybė)
– BK 140 str. „Fizinio skausmo sukėlimas ar nežymus sveikatos sutrikdymas“	–	–	–	1	1***
– BK 145 str. „Grasvinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimas“	–	–	–	–	1 (žydų tautybė)
– BK 154 str. „Šmeižimas“	–	–	1	–	1 (seksualinė orientacija)
– BK 170 ¹ str. „Grupių ir organizacijų, turinčių tikslą diskriminuoti žmonių grupę arba kurstyti prieš ją, kūrimas ir veikla“	–	–	–	–	1
– BK 187 str. „Turto sunaikinimas ar sugadinimas“	–	–	–	–	1***
– BK 284 str. „Viešosios tvarkos pažeidimas“	–	1	1	7	5****
– BK 285 str. „Melagingas pranešimas apie visuomenei gresiantį pavojų ar ištikusią nelaimę“	–	–	–	–	2 (tautybė)
– BK 312 str. „Kapo ar kitos viešosios pagarbos vietos išniekinimas“	–	–	–	5	3*****

* nusikaltimas padarytas siekiant išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui dėl amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, neįgalumo, rasės, odos spalvos, tautybės, kalbos, kilmės, etninės kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų.

** pirmosios instancijos apygardos teismo nuosprendyje nusikalstamą veiką kvalifikuojanti aplinkybė pagal BK 129 straipsnio 2 dalies 13 punktą iš kaltinimo buvo pašalinta.

*** vėliau buvo pažymėtas kitas, ne neapykantos, motyvas.

**** 3 atvejuose vėliau buvo pažymėtas kitas, ne neapykantos, motyvas.

***** 1 atveju vėliau buvo pažymėtas kitas, ne neapykantos, motyvas.

² pareigūnas, registruodamas nusikalstamą veiką pagal kitus BK straipsnius, pažymėjo galimą jos padarymo motyvą – siekiant išreikšti neapykantą dėl rasės, tautybės, kilmės, seksualinės orientacijos ar tikėjimo

2023 m. 2 iš 4 nusikaltimų, užregistruotų pagal BK 170² str. „*Viešas pritarimas tarptautiniams nusikaltimams, SSRS ar nacistinės Vokietijos nusikaltimams, jų neigimas ar šiurkštus menkinimas*“, sietini su 1991 m. sausio 13 d. įvykiais Lietuvoje, vienas – su Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainą kontekstu. 2022 m. visi 6 tokie užregistruoti nusikaltimai buvo sietini su Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainą kontekstu.

Paminėtini 2023 m. užregistruoti nusikaltimai viešojoje vietoje, galimai padaryti siekiant išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui:

BK straipsnis,
pagal kurį
užregistruotas
nusikaltimas

Vilniuje uždažyta pėsčiųjų perėja, nudažyta LGBT bendruomenės vėliavos spalvomis (byla perduota į teismą)

170 str., 284 str.

Kaune nulaužta Ukrainos vėliava

138 str., 284 str.,
170 str.

Sudrumstas LGL organizuotas protestas Vilniuje

170 str., 284 str.

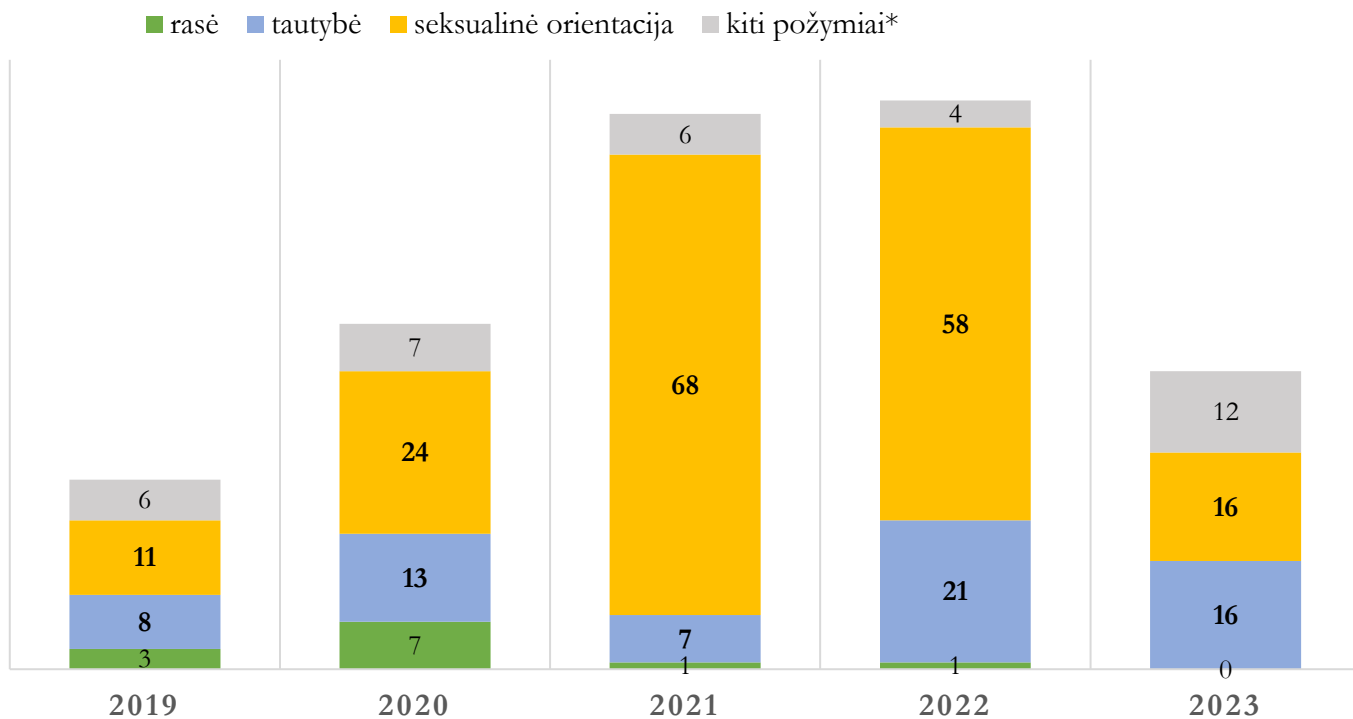
Užpuolimas Vilniuje dėl lipduko su AZOV užrašu ant automobilio

140 str., 170 str.

*Baiminantis išpuolių prieš žydų bendruomenę,
Lietuvoje sustiprintas patruliavimas prie sinagogų*

Pagal BK 170 straipsnį „Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę“ užregistruoti nusikaltimai, atsižvelgiant į motyvo požymį
(pagal patikslintus Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis)

* kiti požymiai:

2020 m.: 3 – tikėjimas; 2 – įsitikinimai ar pažiūros; 1 – kilmė; 1 – nepažymėtas.

2021 m.: 1 – tikėjimas; 2 – įsitikinimai ar pažiūros; 3 – socialinė padėtis.

2022 m.: 3 – įsitikinimai ar pažiūros; 1 – amžius.

2023 m.: 6 – įsitikinimai ar pažiūros; 2 – socialinė padėtis (teisėjai, vaiko teisių apsaugos specialistai); 1 – lytis (+musulmonai); 3 – nepažymėta (techninė klaida).

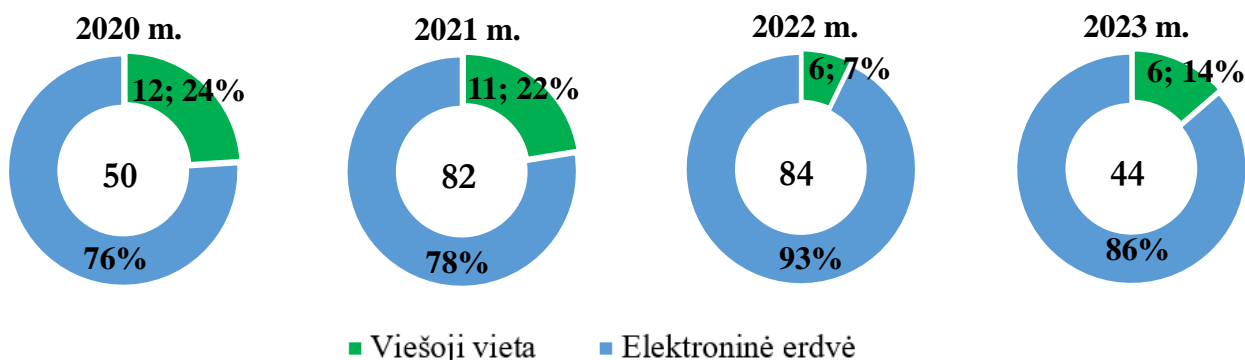
○ Iš nusikaltimų, **2023 m.** užregistruotų pagal BK 170 str.:

- 8 susiję su ukrainiečių tautybe;
- 7 – su žydų tautybe;
- 1 – su lenkų tautybe;
- 1 – su musulmonais.

2023 m., kaip ir 2020–2022 m., daugumą pagal BK 170 str. užregistruotų nusikaltimų sudarė **nusikaltimai, padaryti elektroninėje erdvėje** – neapykantą kurstantys komentarai interneto platformose, socialiniuose tinkluose, žiniasklaidos portaluose ir pokalbių forumuose.

Pagal BK 170 straipsnį „Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę“ užregistruoti nusikaltimai, atsižvelgiant į padarymo vietą

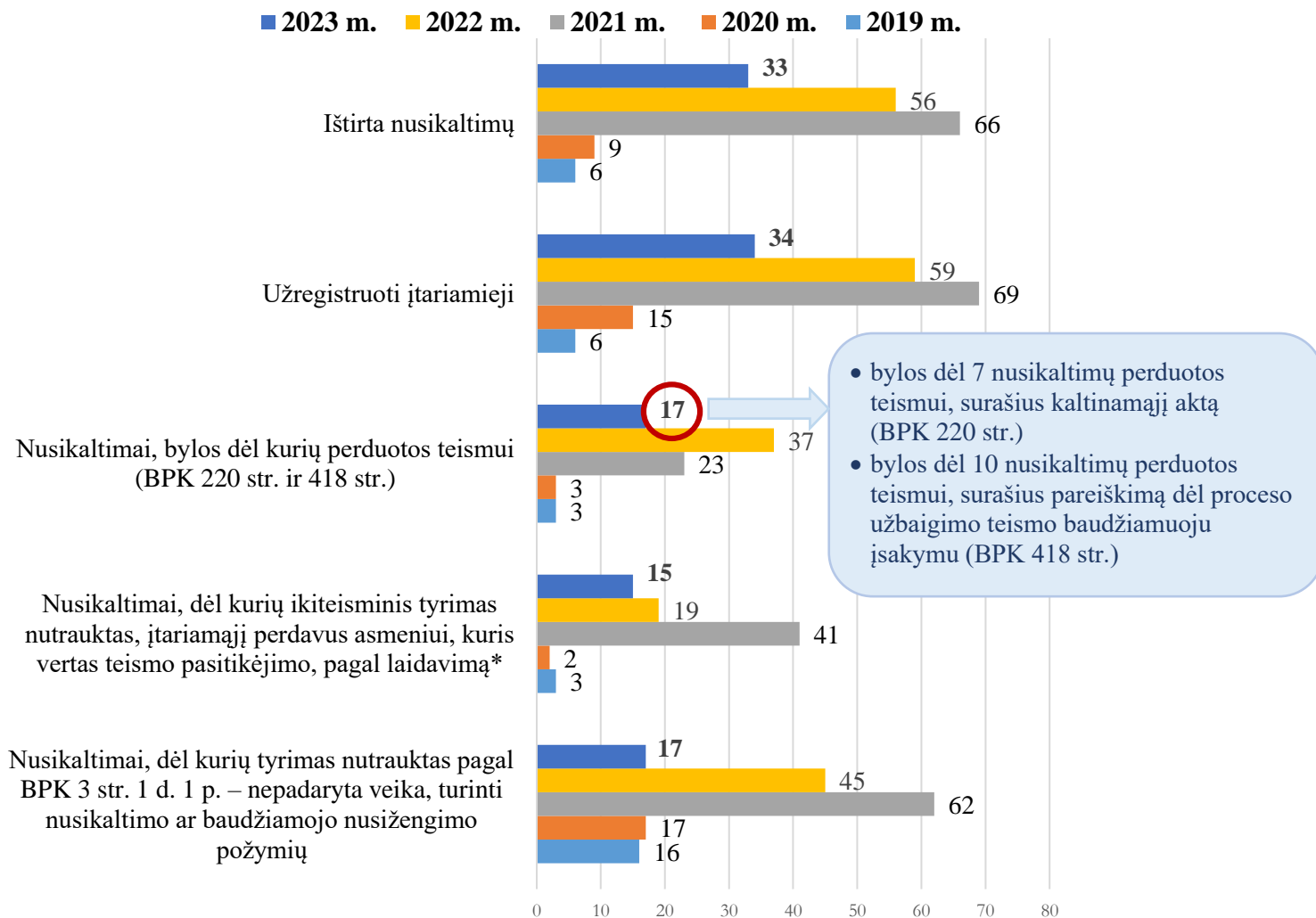

Policijos komentaras:

“Pranešimus, susijusius su neapykantos kurstymu, ir toliau lemia aktualūs ir itin jautrūs visuomenei klausimai, tokie kaip, LGBTQ+ bendruomenės teisės, karas Ukrainoje ir kt. Stebima akivaizdi tendencija, jog gaunamų pranešimų dėl neapykantos kurstymo itin padaugėja po tam tikrų publikacijų viešojoje erdvėje – pavyzdžiui, nuo 2023 mokslo metų mokyklose įgyvendinama gyvenimo įgūdžių programa sulaukė dalies politikų, tėvų organizacijų kritikos, jog per pamokas bus skleidžiama LGBTQ+ propaganda.”

Pagal BK 170 straipsnį „Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę“ užregistruotų nusikaltimų tyrimo rezultatai

(pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro ir Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenis)

* Laidavimas – tai toks atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindas, kurį teismas taiko turėdamas pagrįstą pagrindą manyti, kad pasitikėjimo vertas asmuo, kuriam yra perduodamas kaltininkas, šiam darys teigiamą įtaką ir kaltininkas ateityje daugiau nebedarys naujų nusikalstamų veikų. Asmuo teismo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, jeigu: 1) jis pirmą kartą padarė nusikalstamą veiką ir 2) visiškai pripažino savo kaltę ir gailisi padaręs nusikalstamą veiką, ir 3) bent iš dalies atlygino ar pašalino padarytą žalą arba išsipareigojo ją atlyginti, jeigu ji buvo padaryta, ir 4) yra pagrindo manyti, kad jis visiškai atlygins ar pašalins padarytą žalą, laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų.

Kurstymu prieš kitų tautybių žmones ir Lietuvos himno išniekinimu kaltinamas kėdainietis stos prieš teismą

Byla dėl Seimo nario neapykantos kalbos perduota teismui

Baudžiamųjų bylų nagrinėjimas I instancijos teismuose
(pagal Lietuvos teismų informacinės sistemos (LITEKO) duomenis)

Bylos kategorija	Bylų, kuriose pareikšti kaltinimai pagal atitinkamas kategorijas, skaičius									
	2019		2020		2021		2022		2023	
	Gauta	Išnagrinėta	Gauta	Išnagrinėta	Gauta	Išnagrinėta	Gauta	Išnagrinėta	Gauta	Išnagrinėta
Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę (BK 170 str.)	3	5	6	3	26	24	35	36	17	15
Viešas pritarimas tarptautiniams nusikaltimams, SSRS ar nacistinės Vokietijos nusikaltimams, jų neigimas ar šiurkštus menkinimas (BK 170 ² str.)	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0
Nužudymas (BK 129 str. 2 d. 13 p.*)	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1**
Sunkus sveikatos sutrikdymas (BK 135 str. 2 d. 13 p.*)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nesunkus sveikatos sutrikdymas (BK 138 str. 2 d. 13 p.*)	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0

* nusikaltimas padarytas siekiant išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui dėl amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, neįgalumo, rasės, odos spalvos, tautybės, kalbos, kilmės, etninės kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų.

** kaltinamajam inkriminuota kaltinimo dalis pagal BK 129 straipsnio 2 dalies 13 punktą buvo pašalinta kaip nepasitvirtinusi.

Bylos kategorija	Nuteistų asmenų skaičius		
	2021	2022	2023
Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę (BK 170 str.), iš jų	23	32	13
• BK 170 str. 1 d.	0	2	0
• BK 170 str. 2 d.	16	27	12
• BK 170 str. 3 d.	13	7	4
Viešas pritarimas tarptautiniams nusikaltimams, SSRS ar nacistinės Vokietijos nusikaltimams, jų neigimas ar šiurkštus menkinimas (BK 170 ² str.)	0	1	0

Nuteistas už viešą Seimo nario niekinimą dėl jo seksualinės orientacijos

Internetu su ukrainiečiais ir žydais susidoroti kurstęs kaunietis privalės sumokėti baudą

Už viešą niekinimą ir neapykantos skatinimą prieš žmogų dėl jo seksualinės orientacijos – baudžiamoji atsakomybė

Už būnant užsienyje skleisną neapykantos kalbą – bausmė Lietuvoje

Atsako į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą stiprinimas

Teisinio reglamentavimo tobulinimas

Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo Nr. X-614 pakeitimo įstatymo projektas (nauja redakcija)

- Parengtas siekiant įgyvendinti Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentą [\(ES\) 2022/2065](#) dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva [2000/31/EB](#).
- **Reglamentas (ES) 2022/2065:**
  - įsigaliojo 2024 m. vasario 17 d.;
  - taikomas tarpininkavimo paslaugoms, siūlomoms paslaugos gavėjams, kurių įsisteigimo vieta yra Sąjungoje arba kurie yra Sąjungoje, neatsižvelgiant į tai, kur yra tų tarpininkavimo paslaugų teikėjų įsisteigimo vieta;
  - **nustatytos kovos su neteisėtu turiniu internete priemonės:** įpareigojimas tarpininkavimo paslaugų teikėjams bendradarbiauti su nacionalinėmis valdžios institucijomis vykdant jų nurodymus; įpareigojimas prieglobos paslaugų teikėjams įdiegti mechanizmus, kad bet koks fizinis asmuo ar subjektas galėtų jiems pranešti, kad jų paslaugoje yra konkrečių informacijos elementų, kuriuos tas fizinis asmuo ar subjektas laiko neteisėtu turiniu; įpareigojimas prieglobos paslaugų teikėjams pranešti teisėsaugai apie įtarimus dėl nusikalstamų veikų; įpareigojimas interneto platformų paslaugų teikėjams imtis būtinų techninių ir organizacinių priemonių užtikrinant, kad pranešimai apie neteisėtą turinį, kuriuos pateikia **patikimi pranešėjai** būtų nagrinėjami pirmumo tvarka ir sprendimai dėl jų būtų priimami nepagrįstai nedelsiant ir kt.

Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro rekomendacijos dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso nuostatų dėl šališkumu motyvuotu nusikaltimų ir kitų susijusių nusikalstamų veikų tobulinimo

- Rekomendacijos aptartos vidaus reikalų ministro 2020 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 1V-162 sudarytos darbo grupės veiksmingam atsakui į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą Lietuvoje skatinti 2023 m. spalio 12 d. posėdyje.
- Nuspręsta, atsižvelgus į ODIHR rekomendacijas, toliau svarstyti klausimus:
  - dėl išankstinių nuostatų motyvo įtvirtinimo Baudžiamajame kodekse;
  - dėl administracinės atsakomybės už neapykantos kalbą nustatymo.

Planavimo dokumentų rengimas

Lygių galimybių įgyvendinimo 2024–2026 metų veiksmų planas

- Patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2023 m. liepos 28 d. įsakymu.
- Paskirtis – ugdyti pagarbą žmogui, užtikrinti teisės aktų, nustatančių nediskriminavimo ir lygių galimybių principus, nuostatų įgyvendinimą, didinti visuomenės teisinį sąmoningumą, supratingumą dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, religijos ar įsitikinimų, pažiūrų, amžiaus, seksualinės orientacijos, negalios, sveikatos būklės, etninės priklausomybės ir kitų diskriminacijos pagrindų, informuoti visuomenę apie vykdomas lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo priemones, stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą lygių galimybių srityje.
- Veiksmų plane nustatytas uždavinys – **vykdyti neapykantos kalbos ir neapykantos nusikaltimų prevencijos priemones, siekiant mažinti šių reiškinių skaičių.**

Tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinimas

Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos bendradarbiavimo susitarimas dėl interneto karštosios linijos funkcijų vykdymo

- Pasirašytas 2023 m. gruodžio 21 d. siekiant tęsti institucijų bendradarbiavimą vykdant projektą „Saugesnis internetas“.
- Policijos departamentas įsipareigojo:
  - pagal kompetenciją teisės aktų nustatyta tvarka registruoti ir nagrinėti RRT pranešimus apie interneto karštąją liniją www.svarusinternetas.lt gautą informaciją, atitinkančią įstatymuose nustatytus neteisėto ir (ar) žalingo turinio informacijos kriterijus;
  - kas pusmetį pateikti RRT informaciją apie gautų RRT pranešimų nagrinėjimo rezultatus.
- RRT įsipareigojo:
  - per Policijos elektroninių paslaugų portalą teikti autorizuotus pranešimus Policijos departamentui apie interneto karštąją liniją gautus pranešimus apie neteisėto ir (ar) žalingo turinio informaciją internete;
  - interneto svetainėje www.svarusinternetas.lt skelbti Policijos departamento pateikiamą, su projektu „Saugesnis internetas“ susijusią, informaciją.

Policijos pareigūnų, prokurorų ir teisėjų gebėjimų stiprinimas

Generalinio prokuroro 2023 m. liepos 26 d. įsakymu Nr. I-164 patvirtintos **naujos redakcijos Neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos ikiteisminio tyrimo metodinės rekomendacijos**.

Pagrindiniai pokyčiai:

- parengtos padedant ESBO Demokratiškos institucijų ir žmogaus teisių biurui;
- pateikiamas ESBO vartojamas neapykantos nusikaltimų apibrėžimas;
- pateikiamas išankstinių neigiamų nuostatų požymių sąrašas (angl. *bias indicators*);
- įtrauktos nuostatos dėl galimų neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos registravimo Integruotoje baudžiamojo proceso informacinėje sistemoje: turi būti pasirenkama žyma „Neapykantos nusikaltimas“; nustatyti neapykantos motyvo požymiai turi atspindėti nusikalstamos veikos aprašyme.
- atskiras rekomendacijų skyrius skirtas nukentėjusių asmenų apsaugai.

Policijos pareigūnai	<ul style="list-style-type: none"> • 52 pareigūnai mokėsi pagal kvalifikacijos tobulinimo programą „Pareigūnų veiksmai neapykantos nusikaltimų atvejais ir prevencinė veikla užkardant neapykantos nusikaltimus“. • 150 policijos kursantų mokėsi pagal policininko modulinės profesinio mokymo programos temą „Neapykantos nusikaltimų samprata, požymiai, formos, teisinis reglamentavimas. Neapykantos nusikaltimų skirtumai nuo kitų nusikalstamų veikų“ (6 akad. val.). • 118 būsimų pareigūnų mokėsi pagal įvadinio mokymo kursų programą „Neapykantos nusikaltimų samprata, požymiai, formos. Kuo skiriasi nuo kitų nusikalstamų veikų“ (4 akad. val.). • 40 pareigūnų dalyvavo Lietuvos negalios organizacijų forumo organizuojuose mokymuose tema „Neapykantos nusikaltimai ir smurtas prieš žmones su negalia: pažeidžiamumo priežastys, atpažinimas ir pagalbos galimybės“. • 15 pareigūnų dalyvavo Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės organizuojuose mokymuose tema „Tautinės mažumos Lietuvoje“ (aptariant žodžio laisvės ir neapykantos kalbos aspektą).
-----------------------------	---

Teisėjai	<ul style="list-style-type: none"> • 25 teisėjai dalyvavo mokymuose „Neapykantos nusikaltimai: teisiniai ir psichologiniai aspektai“ (8 ak. val.). Mokymų temos: neapykantos nusikaltimų samprata ir atpažinimas; neapykantą kurstanti kalba ir neapykantos nusikaltimas: turinys ir atskyrimo kriterijai; teismų praktika nagrinėjant tokio pobūdžio nusikalstamas veikas; Europos Žmogaus Teisių Teismo ir nacionalinių teismų praktika brėžiant takoskyrą tarp saviraiškos laisvės ir neapykantą kurstančios kalbos; baudžiamojo proceso ypatumai tiriant ir nagrinėjant tokio pobūdžio baudžiamąsias bylas; neapykantos
-----------------	--

nusikaltimų ir neapykantą kurstančių kalbų poveikis nukentėjusiesiems ir pažeidžiamoms bendruomenėms; nukentėjusiųjų nuo neapykantos nusikalstamų veikų poreikiai; bendravimas su nukentėjusiais nuo neapykantos nusikalstamų veikų.

Visuomenės ir pažeidžiamų bendruomenių informuotumo didinimas

Policijos virtualus patrulis
Spalis 10 d. · 🌐

📌 Reaguodami į šiuo metu pasaulyje vykstančius įvykius bei apie tai naujienų sklaidos kanaluose pasirodančius straipsnius, kurie sulaukia itin didelio soc. tinklų vartotojų komentarų, #virtualuspatrulis primena:

!!! Išsivieškinti įsitikinimai ir skleisti informaciją yra nesuderinama su bet kokiais teisiškai priešingais veiksmais, todėl reiškiant savo nuomonę socialinėje erdvėje, kviečiame susilaikyti nuo komentarų, kurie savo turiniu kurstytų neapykantą. !!!

Prieš komentuodamas - pagalvok!

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso:

170 straipsnis. Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę.

170(2) straipsnis. Viešas pritarimas tarptautiniams nusikaltimams.

BAUDŽIAMAS BAUDA ARBA LAISVĖS APRIBOJIMU, ARBA ARESTU, ARBA LAISVĖS ATĖMIMU IKI DVEJŲ METŲ.

LIETUVOS POLICIJA

Mokymai žiniasklaidos atstovams Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje
+ [atmintinė](#)

- Organizavo ŽTSL.
- Diskutuota apie visuomenės ir pagarbios komunikacijos vaidmenį mažinant neapykantą bei tai, kaip pagarbiai rašyti ir kalbėti apie LGBTQI+ žmones ir kitas visuomenės grupes, patiriančias itin daug neapykantos.
- Po mokymų:
  - 23,5 proc. daugiau dalyvių visiškai sutiko su teiginiu, kad neapykantos nusikaltimai yra pavojingi, nes daro žalą visai visuomenei;
  - 41 proc. daugiau dalyvių visiškai sutiko su teiginiu, kad jeigu viešojo vietoje pamatytų įžeidinėjamus arba žeminamus mažumos grupių atstovus, stengtųsi jiems padėti.

Vietos policijos bendruomenės pareigūnų susitikimai su bendruomenėmis ar jų atstovais

- Rengiami pagal Lietuvos policijos generalinio komisaro kasmet tvirtinamą Lietuvos policijos bendruomenės pareigūnų privalomų įgyvendinti bendrosios prevencijos veiklų metinį kalendorių.
- Tikslas – dalytis įvairaus pobūdžio prevencine informacija, konsultuoti, palaikyti ryšį.
- 2023 m. – 380 susitikimų su bendruomenėmis ir (ar) organizacijomis, galinčiomis patirti socialinę atskirtį dėl negalios, amžiaus, lyties, rasinės ir etninės kilmės, tautybės, tikėjimo, įsitikinimų ir pažiūrų, lytinės orientacijos, socialinės padėties. Iš jų su:
  - neįgaliųjų bendruomene ar jos atstovais – 186;
  - romų bendruomene ar jos atstovais – 17;
  - musulmonų bendruomene ar jos atstovais – 4;
  - žydų bendruomene ar jos atstovais – 4;
  - Lietuvos gėjų lygos vadovu V. Simonko – 1;
  - ukrainiečiais, gyvenančiais Lietuvoje – 34.

Nuo 2023 m. rugsėjo mokyklose pradėtos įgyvendinti **atnaujintos pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosios programos** (patvirtintos Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. rugpjūčio 24 d. įsakymu Nr. V-1269)

- Gyvenimo įgūdžių bendrojoje programoje nustatyta, kad mokiniai mokydami „aiškinasi, kas yra neapykantos kalba, kaip ją atpažinti ir kuo ji skiriasi nuo korektiškos viešos diskusijos, mokosi reaguoti tapus neapykantos kalbos liudininku“. Mokiniai mokosi atpažinti situacijas, „kuriose pasireiškia neapykantos kalba, mobingas, ir aktyviai imasi veiksmų, analizuoja priežastis ir pateikia sprendimo pavyzdžių“.
- Istorijos programoje daugiau dėmesio skiriama Lietuvos tautinei ir religinei įvairovei. Akcentuojama litvakų istorija. Greta visų kitų tautinių mažumų išskiriami ir romai (iki šiol galiojusiose programose šio akcento nebuvo).
- Etikos programoje nagrinėjami tolerancijos, pagarbos kitoms tautoms, lygių galimybių ir teisingumo klausimai demokratinėje bendruomenėje, supažindinama su kultūrų, pasaulėžiūrų, religijų ir gamtos įvairove, paveldo vertybėmis.
- Katalikų tikybos programoje siekiama ugdyti mokinių nuostatas tolerantiškai bendrauti su „kitokiais“ ir apmąstyti savo tikėjimą, gerbti kitų religijų žmones. Tolerancijos ugdymas taip pat įtrauktas į stačiatikių, evangelikų liuteronų, evangelikų reformatų, karaimų ir judėjų tikybų programas.

**Neįgaliųjų asociacijų
veiklos rėmimo
projektų
įgyvendinimas**

- Projektus konkurso būdu finansavo Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.
- Smurto, neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos prieš asmenis su negalia prevencijos ir pagalbos nuo smurto, neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos nukentėjusiems asmenims su negalia veiklą, kuri buvo nustatyta, kaip prioritetinga, vykdė 11 skėtinių asmenis su negalia atstovaujančių asociacijų. Joms skirta per 63 tūkst. Eur.
- 2023 m. įvykdytos priemonės, skirtos kovoti su smurtu, neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba prieš asmenis su negalia, šviesti išnaudojimo ir smurto atpažinimo, prevencijos ir šalinimo klausimais, didinti informuotumą ir sąmoningumą apie neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą (*mokymai, seminarai asmenims su intelekto negalia, mokymų ciklai specialistams, dirbantiems su psichosocialinę negalią turinčiais asmenimis, švietėjiški renginiai, mokymai klausos negalia turintiems jaunuoliams, informacinė medžiaga gestų kalba asmenims su klausos negalia, kitos priemonės*). Šiose veiklose dalyvavo virš 1300 asmenų, iš kurių daugiau nei 450 – asmenys su negalia.

Išvados ir rekomendacijos

Išvados ir rekomendacijos parengtos remiantis ataskaitoje pateikta informacija, taip pat valstybės institucijų ir įstaigų bei NVO pasiūlymais.

- ⚡ Rusijos Federacijos karinė agresija prieš Ukrainą, kaip ir 2022 m., turėjo nemažą poveikį neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos situacijai Lietuvoje 2023 m. Įtakos turėjo ir 2023 m. spalio mėnesį prasidėjęs „Hamas“ ir Izraelio karas.
- ⚡ 2023 metai ypatingi dėl Lietuvos Respublikos Seimo priimtų sprendimų dėl Seimo narių R. Žemaitaičio ir P. Gražulio pasisakymų, kurstančių neapykantą. Tikėtina, kad atitinkamos diskusijos Seime bei viešojoje erdvėje prisidėjo prie didesnio visuomenės informuotumo apie neapykantos kalbą ir jos žalą ir tai turės tam tikrą prevencinį poveikį.

Seimas panaikino Seimo nario Petro Gražulio teisinę neliečiamybę

Seimas nusprendė pradėti apkaltos procesą Seimo nariui Remigijui Žemaitaičiui ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą

- ⚡ Didžiąją dalį neapykantos incidentų Lietuvoje sudaro neapykantos kalba elektroninėje erdvėje. Todėl rekomenduotina stiprinti NVO, ŽEIT ir policijos pajėgumus vykdyti atitinkamą stebėseną ir reaguoti į incidentus. Svarstytinis priemonės kuo efektyviau ir veiksmingiau išnaudoti patikimo pranešėjo instituto, įtvirtinto Europos Parlamento ir Tarybos Reglamente [\(ES\) 2022/2065](#) dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB, galimybes.
- ⚡ Ne mažiau svarbu didinti pažeidžiamų grupių bei visuomenės apskritai informuotumą apie neapykantos apraiškas ir jų žalą bei galimybes ir būdus pranešti apie neapykantos incidentus.
- ⚡ Atsakomybės neišvengiamumas – viena veiksmingiausių prevencijos priemonių. Todėl svarbu tęsti policijos pareigūnų ir teisėjų mokymus baudžiamosios atsakomybės taikymo už neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą tema, prareikus peržiūrint ir aktualizuojant mokymo programas. Rekomenduotina Lietuvos Respublikos generalinei prokuratūrai taip pat organizuoti reguliarius prokurorų kvalifikacijos tobulinimo mokymus šia tema. Tikslinga tęsti ir diskusiją dėl administracinės atsakomybės už neapykantos kalbą taikymo.
- ⚡ Sumažėjus neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos problematikai skirtų projektų, įgyvendinamų Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšomis, akivaizdžiai sumažėjo ir įgyvendinimų iniciatyvų.